

Početna Stranica > ... > Vaša Prava > Temeljna Prava > Poslovanje I Ljudska Prava > Romania

Poslovanje i ljudska prava

Sadržaj omogućio

Rumunjska

Rumunjska

1. Koju vrstu sudske zaštite mogu dobiti u vašoj zemlji kao žrtva povrede ljudskih prava koju je počinilo poduzeće? Uključuje li ta zaštita naknadu?

Sudsku zaštitu ljudskih prava pružaju nacionalni sudovi i ona ovisi o materiji na koju se odnosi čin kojim je predmetno pravo povrijeđeno. Poduzeće može počiniti povredu ljudskih prava u građanskim ili kaznenim stvarima pa stoga oštećenik može poduzeti pravne radnje ili podnijeti pritužbu istražnim tijelima, odnosno policiji ili uredu tužitelja, ovisno o posebnostima slučaja i prirodi čina koji je doveo do povrede prava.

Takva zaštita može uključivati dodjeljivanje naknade u obliku materijalne i/ili nematerijalne odštete ako se utvrdi da su ponašanje ili praksa poduzeća doveli do povrede ljudskih prava.

2. Postoje li posebna pravila za teške povrede ljudskih prava? Primjenjuju li se ta pravila na kaznena djela protiv okoliša ili ozbiljno izrabljivanje radne snage?

Razne povrede ljudskih prava u kontekstu poslovnih aktivnosti potpadaju pod građansku, upravnu ili disciplinsku odgovornost.

Kaznena djela protiv okoliša predviđena su i posebnim zakonima (npr. Hitnom odlukom br. 195/2005 o zaštiti okoliša) i Kaznenim zakonom u okviru kaznenih djela protiv javne sigurnosti (širenje bolesti na životinje ili biljke, zagađenje vode, trgovina otrovnim proizvodima ili tvarima, kršenje propisa o nuklearnom materijalu ili drugim radioaktivnim tvarima, eksplozivnim materijalima ili ograničenim prekursorima eksploziva itd.).

Ozbiljno izrabljivanje radne snage može se smatrati povredom Kaznenog zakona (kaznena djela kao što su ropstvo, trgovina ljudima, trgovina djecom, podvrgavanje prisilnom ili obveznom radu, navođenje na prostituciju ili seksualne radnje, korištenje usluga iskorištavane osobe) ili kaznenopravnih propisa utvrđenih Zakonom o radu.

3. Žrtva sam povrede ljudskih prava zbog aktivnosti europske transnacionalne korporacije koja je nastupila izvan Europske unije. Imam li pristup sudovima u vašoj zemlji ako nisam građanin EU-a ili ne živim u EU-u? Koji su uvjeti za podnošenje zahtjeva zbog povrede mojih prava? Gdje mogu pronaći više informacija?

A. U građanskim stvarima

- Međunarodni građanski postupci uređeni su u Knjizi VII. Zakona o parničnom postupku, koji je mjerodavno opće pravo i primjenjuje se na privatnopravne postupke s prekograničnim implikacijama, osim ako je drukčije utvrđeno u međunarodnim ugovorima kojih je Rumunjska stranka, prema pravu EU-u ili posebnim zakonima.

- Međunarodna nadležnost rumunjskih sudova u okviru općeg prava temelji se na postojanju glavnog mjesta poslovanja tuženika ili, ako ono ne postoji, njegova drugog sjedišta ili poslovne imovine unutar Rumunjske na datum podnošenja tužbe.
- Nadalje, stranke se sporazumom o izboru suda mogu dogovoriti da su rumunjski sudovi nadležni za rješavanje sporova nastalih u vezi s prekograničnim implikacijama.
- Kad je riječ o određenim tužbama za materijalnu štetu, rumunjski sudovi imaju isključivu nadležnost, primjerice u sporovima s prekograničnim implikacijama u pogledu:
 - imovine koja se nalazi unutar Rumunjske
 - ugovora o svakodnevnom potrošačkim uslugama za pojedinačnog korisnika ili cijelu obitelj koje nisu povezane s profesionalnom djelatnošću ili poslovanjem korisnika koji su sklopljeni s korisnicima koji imaju boravište ili uobičajeno boravište u Rumunjskoj, ako je:
 - pružatelj usluge primio narudžbu u Rumunjskoj
 - prije sklapanja ugovora usluga bila u ponudi ili se oglašavala u Rumunjskoj i korisnik je izvršio sve formalnosti potrebne za sklapanje ugovora.
- Također, odstupajući od propisa općeg prava, podnositelj tužbe može odabrati rumunjske sudove (preferencijalna nadležnost) u sporovima u kojima se:
 - mjesto na kojem je ugovorna obveza nastala ili je trebala biti ispunjena, čak i samo djelomično, nalazi u Rumunjskoj
 - mjesto na kojem je sklopljen pravni akt iz kojeg proizlaze izvanugovorne obveze ili na kojem takav akt proizvodi učinke nalazi u Rumunjskoj
 - željeznička ili cestovna postaja ili luka ili zračna luka ukrcaja/iskrcaja putnika ili utovara/istovara robe koji se prevoze nalazi u Rumunjskoj
 - osigurana imovina ili mjesto na kojem se dogodio osigurani događaj nalaze u Rumunjskoj.
- Rumunjski sudovi nadležni su i za:
 - predmete koji se odnose na prekograničnu zaštitu intelektualnog vlasništva osobe s boravištem u Rumunjskoj, neovisno o tome je li ona rumunjski državljanin ili osoba bez državljanstva, podložno sporazumu o izboru suda
 - predmete u kojima su stranke stranci, ako su se one tako izričito dogovorile, a njihovi pravni odnosi odnose se na prava koja mogu imati u vezi s imovinom ili interesima osoba iz Rumunjske
 - predmete koji se odnose na sudare na moru ili sudare zrakoplova i predmete koji se odnose na pružanje pomoći ljudima ili njihovo spašavanje ili pružanje pomoći u pogledu robe na otvorenome moru ili području koje je izvan suvereniteta bilo koje države, u posebnim okolnostima
 - predmete koji uključuju građansku odgovornost za štetu prouzročenu proizvodima podrijetlom iz Rumunjske, bez obzira na državljanstvo žrtve, mjesto nesreće ili mjesto na kojem je prouzročena šteta.

Kad je riječ o statusu stranca u međunarodnom građanskom postupku, fizičke i pravne osobe koje su stranci imaju, prema zakonu, ista postupovna prava i obveze pred rumunjskim sudovima kao i rumunjski državljani i pravne osobe.

Više informacija dostupno je [ovdje](#).

B. U kaznenim stvarima

U skladu s člankom 9. u vezi s člankom 12. Kaznenog zakona, osim ako je drukčije utvrđeno u međunarodnom ugovoru kojeg je Rumunjska stranka, rumunjsko kazneno pravo primjenjivo je na djela počinjena izvan Rumunjske prema načelu državljanstva predviđenom kaznenim pravom (članak 9. Kaznenog zakona), neovisno o tome je li oštećenik strani državljanin, rumunjski državljanin ili osoba bez državljanstva ili se nalazi u Rumunjskoj, ako su ispunjeni određeni uvjeti: počinitelj je pravna osoba u Rumunjskoj te kazna predviđena rumunjskim pravom u vezi s počinjenim djelom je doživotna zatvorska kazna ili zatvorska kazna dulja od 10 godina (čak i ako se djelo ne smatra kaznenim djelom prema zakonu države u kojoj je počinjeno), a u slučaju drugih predviđenih kazni djelo mora biti klasificirano kao kazneno djelo i prema kaznenom pravu zemlje u kojoj je počinjeno (dvostruka kažnjivost) ili mora biti počinjeno na mjestu koje je izvan nadležnosti bilo koje države. Optužnica podliježe prethodnom odobrenju glavnog tužitelja ureda tužitelja pri žalbenom sudu koji ima mjesnu nadležnost nad uredom tužitelja kojem je predmet prvo upućen ili, ako je to primjenjivo, glavnog tužitelja ureda tužitelja pri Visokom kasacijskom sudu.

Važno je napomenuti da se smatra da je kazneno djelo počinjeno na državnom području Rumunjske i ako su kazneno djelo, čin poticanja na kazneno djelo ili čin pomaganja u kaznenom djelu počinjeni ili je imovinska korist

ostvarena kaznenim djelom stečena, čak i djelomično, unutar tog državnog područja ili na plovilu koje plovi pod rumunjskom zastavom ili u zrakoplovu registriranom u Rumunjskoj. U tim se slučajevima rumunjsko kazneno pravo primjenjuje prema načelu teritorijalnosti.

Kad je riječ o nadležnosti kaznenih sudova za kaznena djela počinjena izvan državnog područja Rumunjske, Zakonom o kaznenom postupku (članak 42.) propisano je da za kaznena djela počinjena izvan državnog područja Rumunjske sude sudovi koji imaju nadležnost nad registriranim sjedištem pravne osobe u svojstvu optuženika. Ako optuženik nema registrirano sjedište u Rumunjskoj, a za kazneno djelo nadležan je okružni sud, u predmetu sudi Okružni sud bukureštanskog okruga 2, a u ostalim slučajevima sud koji je nadležan prema prirodi predmeta ili statusu osobe koja je iz Bukurešta, osim ako je drukčije predviđeno zakonom.

Za kaznena djela za koja je podizanje optužnice uvjetovano prethodnom prijavom oštećenika, prethodna prijava mora se podnijeti u roku od tri mjeseca od dana kad je oštećenik postao svjestan djela.

Više informacija dostupno je [ovdje](#), [ovdje](#) i [ovdje](#).

4. Mogu li pučki pravobranitelji, tijela za ravnopravnost ili nacionalne institucije za ljudska prava pružiti potporu žrtvama povreda ljudskih prava koje su počinile europske transnacionalne korporacije izvan Europske unije? Mogu li ta tijela istražiti moj predmet ako nisam građanin EU-a ili ne živim u EU-u? Postoje li u vašoj zemlji druge javne službe (kao što je inspektorat rada ili inspektorat za zaštitu okoliša) koje mogu istražiti moj predmet? Gdje mogu pronaći informacije o svojim pravima?

U skladu s člankom 1. stavkom 1. Zakona br. 35 od 13. ožujka 1997. o organizaciji i djelovanju pučkog pravobranitelja [*Instituția Avocatul Poporului*] „[p]učki pravobranitelj nastoji štititi prava i slobode fizičkih osoba u njihovim odnosima s javnim tijelima” i stoga on nije nadležan za povrede ljudskih prava koje su počinila poduzeća.

Pritužbe potrošača podnesene protiv poduzeća unutar EU-a može preuzeti Europski centar za potrošače u Rumunjskoj (ECC Romania) samo ako ti potrošači imaju boravište u državi članici EU-a ili su njezini državljani (uključujući Norvešku i Island) i ako je primjenjivo zakonodavstvo EU-a.

Tijelo za inspekciju rada [*Inspectia Muncii*], nacionalno tijelo za prava osoba s invaliditetom, djecu i posvojenja [*Autoritatea Națională pentru Drepturile Persoanelor cu Dizabilități, Copii și Adoptții*], nacionalna agencija za rodnu ravnopravnost [*Agenția Națională pentru Egalitatea de Șanse între Femei și Bărbați*], nacionalno tijelo za zaštitu okoliša [*Garda Națională de Mediu*], nacionalno tijelo za zaštitu potrošača [*Autoritatea Națională pentru Protecția Consumatorului*] i nacionalno regulatorno i upravno tijelo za komunikacije [*Autoritatea Națională pentru Administrare și Reglementare în Comunicații (ANCOM)*] javna su tijela bez nadležnosti u prekograničnim slučajevima.

Više informacija dostupno je [ovdje](#) i [ovdje](#).

5. Određuje li vaša zemlja europskim transnacionalnim korporacijama obvezu uvođenja mehanizama za podnošenje pritužbi ili usluga mirenja za povrede koje su posljedica njihovih poslovnih aktivnosti? Primjenjuju li se te obveze i na povrede koje su nastupile izvan Europske unije? Tko je nadležan za praćenje tih aktivnosti u vašoj zemlji? Postoje li javna izvješća s informacijama o funkcioniranju sustava?

Kad je riječ o povredama ljudskih prava koje su posljedica aktivnosti koje provode europske transnacionalne korporacije, u Rumunjskoj ne postoje obvezni sustavi mirenja. Međutim, mirenje je moguće ako stranke odaberu tu mogućnost. Stoga se osoba čija su prava povrijeđena može koristiti sudskom zaštitom prema općem pravu na

građanskom ili kaznenom sudu, ovisno o prirodi povrijeđenog prava, ili se stranke mogu dogovoriti da će zatražiti usluge izmiritelja, čija je struka uređena Zakonom br. 192/2006 o mirenju i organizaciji struke izmiritelja.

Nadalje, Odlukom br. 38/2015 o alternativnom rješavanju sporova između potrošača i trgovaca uspostavljen je pravni okvir koji potrošačima omogućuje da, na dobrovoljnoj osnovi, tužbe protiv profesionalnih djelatnika/poduzetnika podnose subjektima koji primjenjuju postupke alternativnog rješavanja sporova na neovisan, nepristran, transparentan, učinkovit, brz i pravedan način kako bi se osigurali visoka razina zaštite potrošača i nesmetano funkcioniranje tržišta.

6. Imam li posebna prava ako sam ranjiva žrtva koja traži zaštitu zbog povrede ljudskih prava koju je počinilo poduzeće? Imam li pristup pravnoj pomoći i pod kojim uvjetima? Koje će troškove pravna pomoć pokriti? Imam li pristup pravnoj pomoći pod istim uvjetima ako nisam građanin EU-a ili ne živim u EU-u?

Pravo na pristup pravnoj pomoći priznato je i zajamčeno rumunjskim zakonom. To se pravo temelji na konceptu univerzalnog prava na obranu i priznaje se svim osobama, bez obzira na njihovo boravište ili državljanstvo, ovisno o okolnostima, kako slijedi:

I. u građanskim stvarima, u skladu s Hitnom odlukom vlade br. 51/2008 o besplatnoj pravnoj pomoći u građanskim stvarima:

a) za građane EU-a: *u svim predmetima u kojima je besplatnu pravnu pomoć pred sudovima ili drugim rumunjskim tijelima koja imaju pravosudne ovlasti zatražila bilo koja osoba koja ima boravište ili uobičajeno boravište u Rumunjskoj ili u drugoj državi članici EU-a (članak 2. Hitne odluke vlade br. 51/2008)*

b) za osobe koje nisu građani EU-a i osobe bez državljanstva: *ako je zahtjev podnijela fizička osoba koja nema boravište ili uobičajeno boravište na državnom području Rumunjske ili druge države članice EU-a, u mjeri u kojoj postoji sporazum između Rumunjske i države državljanstva ili boravišta podnositelja zahtjeva koji sadržava odredbe o međunarodnom pristupu pravosuđu (članak 21. ¹. Hitne odluke vlade br. 51/2008).*

Nadalje, u skladu s člankom 1084. stavkom 2. Zakona o parničnom postupku *strani državljani imaju pravo u međunarodnim građanskim postupcima pred rumunjskim sudovima na izuzeća i smanjenja poreza i drugih troškova postupka te na besplatnu pravnu pomoć u istoj mjeri i pod istim uvjetima kao i rumunjski državljani, podložno reciprocitetu s državom državljanstva ili boravišta podnositelja zahtjeva.*

Stoga osoba koja je bila žrtva povrede svojih legitimnih prava može podnijeti zahtjev za pravnu pomoć ako si ne može priuštiti plaćanje troškova postupka, kako je predviđeno u članku 6. Hitne odluke vlade br. 51/2008 - Besplatna pravna pomoć može se dodijeliti u sljedećim oblicima:

a) *u obliku plaćanja naknada za zastupanje, pravnu pomoć i, prema potrebi, obranu koju pruža odvjetnik po službenoj dužnosti ili odvjetnik po vlastitom izboru radi ostvarivanja ili zaštite prava ili legitimnog interesa na sudu ili radi izbjegavanja spora (dalje u tekstu „pomoć odvjetnika“)*

b) *u obliku plaćanja vještaka, prevoditelja ili tumača čije su usluge korištene u postupku, uz suglasnost suda ili tijela s pravosudnim ovlastima, ako tražitelj besplatne pravne pomoći po zakonu ima pravo na to*

c) *u obliku plaćanja naknade za sudskog izvršitelja*

d) *u obliku izuzeća od ili smanjenja, odgode ili obročnog plaćanja pravnih troškova predviđenih zakonom, uključujući one dospjele u fazi ovrhe.*

Međutim, pravo na pravnu pomoć nije apsolutno pravo i osoba koja traži pravnu pomoć mora predložiti dokaz o svojem imovinskom stanju koji potvrđuje da si ne može priuštiti plaćanje usluga odvjetnika po vlastitom izboru ili da ne može snositi troškove postupka, kao što su troškovi za biljege, naknade vještaka, izvješća vještaka itd. U tom je pogledu u članku 16. stavku 1. Hitne odluke vlade br. 51/2008 propisano sljedeće: *besplatna pravna pomoć može se odbiti ako je zahtjev za takvu pomoć nepropisan, ako je procijenjeni trošak takve pomoći*

nerazmjeran u odnosu na vrijednost pravne stvari i ako se besplatna pravna pomoć ne traži radi zaštite legitimnog interesa ili se traži u vezi s radnjom koja je protivna javnom ili ustavnom poretku.

Besplatna pravna pomoć iz navedene hitne odluke dodjeljuje se u građanskim, trgovačkim i upravnim predmetima, u predmetima iz oblasti rada i socijalnog osiguranja te u drugim predmetima, osim u kaznenim predmetima.

U kaznenim predmetima oštećeniku se mora pružiti pravna pomoć ako je riječ o poslovno nesposobnoj ili ograničeno poslovno sposobnoj osobi / tužitelju u građanskom postupku (u skladu s člankom 93. stavkom 4. Zakona o kaznenom postupku). Nadalje, u skladu s člankom 93. stavkom 5., *ako pravosudno tijelo ocijeni da se oštećenik, tužitelj u građanskom postupku [...] iz određenih razloga ne bi mogao sam braniti, mora mu se dodijeliti odvjetnik po službenoj dužnosti.*

Člankom 29. stavkom 1. točkom (f) Hitne odluke vlade br. 80/2013 o sudskoj taksi, kako je naknadno izmijenjena, predviđa se izuzeće od plaćanja pristojbe za tužbe i zahtjeve, uključujući žalbe, redovne ili izvanredne, podnesene u vezi sa zaštitom prava potrošača za fizičke osobe i udruženja za zaštitu potrošača u svojstvu podnositelja tužbe protiv gospodarskih subjekata koji su povrijedili prava i legitimne interese potrošača.

Posljednje, no ne i manje važno, u korist žrtava kaznenih djela donesen je [Zakon br. 211/2004](#) o određenim mjerama za osiguravanje informiranja i zaštite žrtava kaznenih djela te potpore za njih, kojim se, kako se može zaključiti iz njegova naslova, propisuju mjere za informiranje, potporu, zaštitu, prepoznavanje i procjenu dostupne žrtvama kaznenih djela, pri čemu takve mjere ne ovise o tome je li tijelima kaznenog progona podnesena pritužba.

Više informacija o pravnoj pomoći u Rumunjskoj dostupno je [ovdje](#).

■ Posljednji put ažurirano: 26/04/2023

Verziju ove stranice na nacionalnom jeziku održava odgovarajuća država članica. Prijevode je napravila služba Europske komisije. Moguće promjene u originalu koje su unijela nadležna nacionalna tijela možda još nisu vidljive u drugim jezičnim verzijama. Europska komisija ne preuzima nikakvu odgovornost za informacije ili podatke sadržane ili navedene u ovom dokumentu. Pogledajte pravnu obavijest kako biste vidjeli propise o autorskim pravima države članice odgovorne za ovu stranicu.